

NEJVĚTŠÍ HNÍZDIŠTĚ KORMORÁNŮ V ČESKOSLOVENSKU

Petr Macháček, *Regionální muzeum Mikulov*

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) patřil ještě nedávno v naší vlasti k vzácným ptačím druhům. V Červené knize ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů (díl Ptáci vyšel v roce 1988) je zařazen do kriticky ohrožených druhů a jeho hodnota je oceněna částkou 10.000,- Kčs. To však již několik let neplatí. V osmdesátých letech došlo k populační explozi kormoránů v Evropě včetně ČR. Od roku 1989 je povolován v jihočeském a jihomoravském kraji celoroční odstřel kormoránů a státní rybářství vyplácí zástřelné (50,- Kčs) a provádí další regulační opatření.

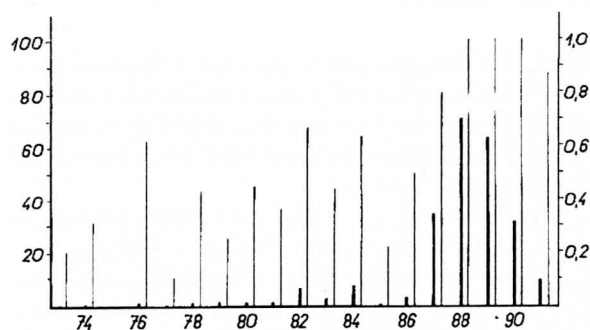
V ČR bylo hnízdění kormoránů doloženo pouze na jižní Moravě. V roce 1938 hnízdily 4 páry na ostrůvku Mlýnského rybníka a pak až v roce 1949 zde opět zahnízdilo 19 párů (všechny snůšky rybáři zničili). Pokusy o hnízdění byly zaznamenány ještě v lužních lesích podél Moravy - v roce 1944 pod Lanžhotem, v roce 1949 u Petrova. Další údaje o hnízdění pocházejí ze Zámeckého rybníka v Lednici. V letech 1954 - 1959 zde mělo hnízdit až 20 párů, není však zcela jisté, zda vřbec došlo ke snesení vajec a vyvedení mláďat. Pak až do roku 1982 nebyl zaznamenán ani pokus o zahnízdění, i když jednotliví ptáci či malé skupinky se na rybnících objevovaly od jara do podzimu. Zvýšený počet kormoránů byl patrný až od roku 1979 na čerstvě napuštěné Mušovské (horní) a zejména na částečně napuštěné Věstonické (střední) nádrži. Zde v roce 1982 došlo k významné události - po dvaceti letech opět v Československu hnízdili kormoráni. Usadili se na topolu uprostřed nádrže a ze 32 hnízd vyvedli mláďata. V roce 1983 zde již hnízdilo 47 párů a poprvé hnízdili i v jižních Čechách. Počet hnízdních párů prudce narůstal (graf 2) a také lokalizace hnízd doznávala změn. Na původním topolu hnízdili do roku 1988, kdy strom zanikl. V roce 1984 a 1985 hnízdilo kolem 30 párů na ostrůvku Vrkoče, v roce 1986 byla založena velká kolonie na území Novomlýnské (spodní) nádrže u Strachotína. Hnízdní stromy byly vykáceny koncem roku 1988, před napuštěním nádrže. V prostoru celé nádrže se však podařilo uchovat 20 mohutných dubů a topolů, které ihned v následujícím roce kormoráni obsadili. Mimo území nádrží vyhnízdil ještě 1 pár na Zámeckém rybníku v Lednici v roce 1984 a kolem 20 párů v lužním lese při soutoku Moravy a Dyje v roce 1988.

Kormorán je neobvyklý případ, kdy z kriticky ohroženého druhu se během několika let stal druh hojný. Jistě tomu přispěly i Novomlýnské nádrže, ale hlavní roli sehrála ochrana na většině území Evropy. Kormoráni byli hájeni a jejich hnízdní stavy velmi rychle rostly. Postupně počali obsazovat nové lokality - pravidelně hnízdí i v jižních Čechách a nejnověji i na východním Slovensku. Když uvážíme, že konzumují výhradně ryby a každý jich denně spotřebuje asi 0,8 kg, nemůžeme se divit nelibosti rybářů. Proto rybáři prosazují regulaci počtu kormoránů. Od roku 1989 je povolen jejich odstřel, nesmí se však střílet v koloniích. V nich se provádí vybírání mláďat a vajec, dokonce i ořezávání hnízdních stromů. Ročně je zastřeleno mnoho set dospělých ptáků a do stovek jdou i počty vybraných mláďat a vajec. Na nádržích početnost kormoránů zatím stagnuje, na Lednických rybnících je však patrný značný vliv prováděného odstřelu (graf 1a, 1b, 3).

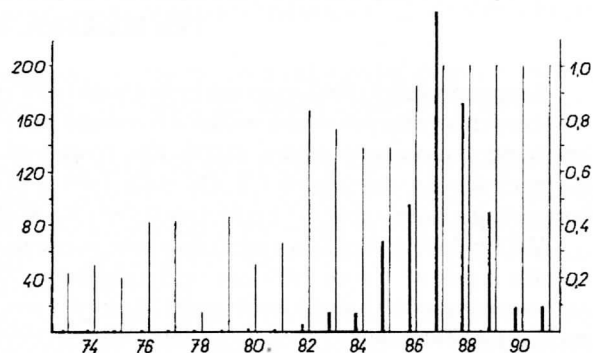
Vývoj početnosti a četnosti výskytu kormoránů je patrný z grafů 3 - 5, které jsou vypracovány na základě pravidelného sledování vodního ptactva Lednických rybníků a Novomlýnských nádrží. V letech 1973 - 1991 jsem uskutečnil 483 kontrol rybníků, při kterých jsem napočítal 8 381 kormoránů. Novomlýnské nádrže jsem sledoval od roku 1980, kdy byla krátkou dobu napuštěna horní nádrž a počala se napouštět střední nádrž. Do konce roku 1991 jsem na všech nádržích při 196 kontrolách napočítal 65 443 kormoránů. V grafech je pak silnou čarou znázorněn průměrný počet jedinců připadajících na 1 kontrolu (včetně těch, při kterých nebyl pozorován žádný kormorán). Slabou čarou je znázorněna frekvence výskytu, která udává četnost výskytu: při frekvenci 1 je daný druh pozorován při každé kontrole, při frekvenci 0 nebyl pozorován ani jednou; při vynásobení číslem 100 dostaneme % kontrol s výskytem sledovaného druhu. V grafech výskytu v jednotlivých měsících jsou zpracovány údaje pouze do konce roku 1986, resp. 1988.

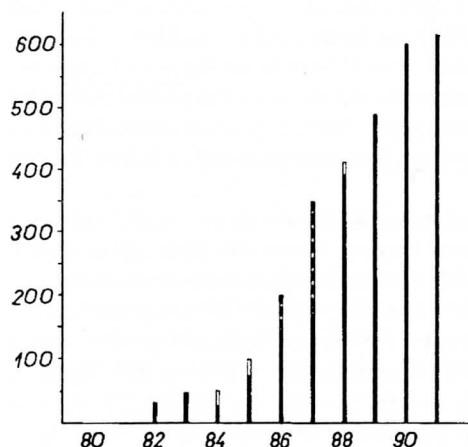
Obr. 1. Hnízdění kormorána

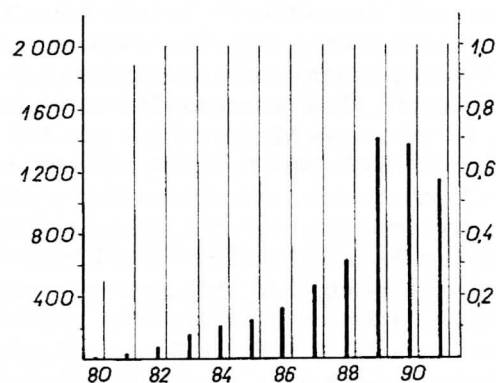
1a

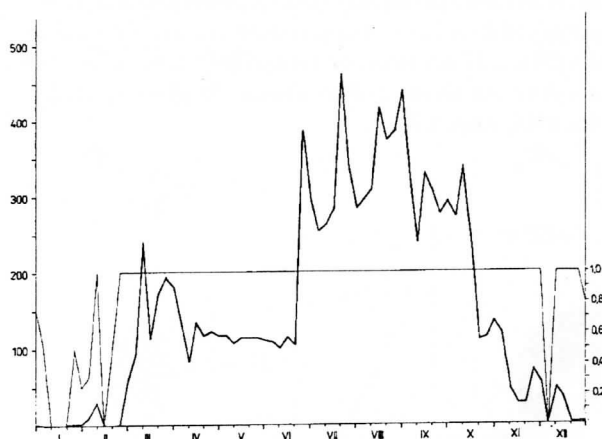
1b

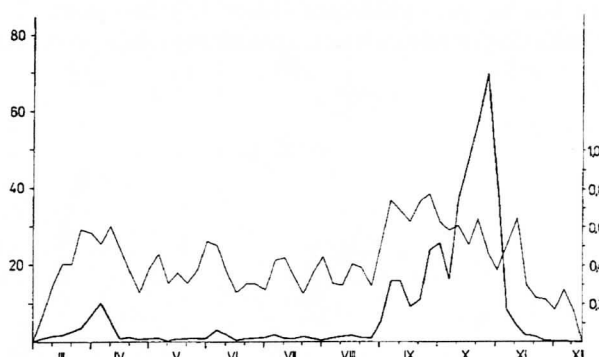
2

3

4

5

graf 1a: Kormoráni na Lednických rybnících v březnu až červnu (ze 178 kontrol bylo při 87 napočítáno 1854 ex.)

graf 1b: Kormoráni na Lednických rybnících v červenci až listopadu (z 232 kontrol bylo při 130 napočítáno 6933 ex.)

graf 2: Počet hnízd kormoránů na území Novomlýnských nádrží (plný sloupec) a na jižní Moravě (prázdný sloupec).

Prerušovaně je znázorněn počet hnízd v kolonii u Strachotína podle jiných autorů - vlastní neúplné údaje jsou vyznačeny plným sloupcem.

graf 3: Kormoráni na Novomlýnských nádržích v březnu až říjnu (ze 160 kontrol bylo při 153 napočítáno 60934 ex.)

graf 4: Výskyt kormoránů na Novomlýnských nádržích v letech 1980 - 1988 (celkem 24224 ex.). Zde v posledních letech dochází k výrazné změně - značný počet kormoránů zůstává přes celou zimu.

graf 5: Výskyt kormoránů na Lednických rybnících v letech 1973 - 1986 (celkem 2896 ex.)